

Р Е Ц Е Н З И Я

**върху дисертационен труд за получаване на образователна и
научна степен „доктор” по професионално направление
3.6. Право / Наказателно право-шифър 05.05.16**

Гентиан Фетах Кочи

Тема на дисертационния труд:

**„Компютърните престъпления по българското
и албанското наказателно право”**

Дал рецензия:

проф. д-р Румен Илиев Марков

Дисертационният труд е в обем от 264 страници. Структурата е изградена от седем глави, чието съдържание е организирано в точки и подточки, като първа глава по същество представлява автореферат на дисертацията, а последната глава съдържа заключението. Приложена е справка на ползваната литература - на кирилица (26 заглавия) и латиница (34 заглавия) или общо 60 библиографски източници, на цитираната съдебна практика и на интернет ресурси (68 източници).

Във втора глава Кочи прави кратък исторически преглед на компютърната престъпност. Посочени са термините за означаване на компютърните престъпления и различните подходи за тяхното

дефиниране. Към настоящия момент не е въведено официално легално определение за компютърно престъпление. Авторът не изработва свое собствено научно определение. Все пак, с оглед на обстоятелството, че компютърните престъпления се извършват в киберпространството, той акцентира върху тяхната съществена характеристика, че не са ограничени в територията на определена държава.

Трета глава е посветена на правната уредба на компютърните престъпления в международното право. В съответствие със становище на Съвета по правата на човека на ООН за потребността международно-правните норми за закрила на правата на човека да се прилагат и в областта на киберпространството, докторантът представя най-важните резолюции на Общото събрание на ООН в областта на киберсигурността. Посочени са актовете на Европейския съюз, на Съвета на Европа и на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие за противодействие на компютърните престъпления и на свързаните с тях престъпления. Особено внимание е отделено на Конвенцията за престъпления в кибернетичното пространство на Съвета на Европа. В главата са представени международните органи с функции на противодействие срещу компютърни престъпления - Европейския център за борба с киберпрестъпността, Комитета по компютърни престъпления към Организацията за икономическо сътрудничество и развитие, Интерпол, Центъра за киберзащита на НАТО.

В четвърта глава се проследява историческото развитие на правната уредба на компютърните престъпления в Република Албания, съобразена с Конвенцията за престъпления в кибернетичното пространство на Съвета на Европа. Отбелязват се някои промени в НК на Албания като - разширяване на реалния принцип на териториално действие на НК и за „престъпления, извършени в областта на информационните технологии”, приемането на нови разпоредби - нерегламентиран достъп до компютър (чл.192б), незаконно прихващане и посегателство срещу неприкосновеността на компютърни данни (чл. 293а и чл. 293б) и мн. др., както и множество новоприети процесуални норми, например, задължение за предоставяне и бързо запазване на съхраняваните компютърни данни. Изготвен е пълен каталог на законовата и подзаконовата уредба, регламентираща борбата с компютърните престъпления в Албания. Разгледани са структурата и функциите на

държавните органи с компетентност в предотвратяването, разкриването и разследването на компютърните престъпления.

Докторантът обособява две групи – същински и несъщински компютърни престъпления по албанското наказателно право. Изчерпателно са посочени престъпленията от двете групи. Стига се до обобщението, че голяма част от техните диспозиции са бланкетни и се запълват предимно от съответните разпоредби на Конвенцията за престъпления в кибернетичното пространство на Съвета на Европа и актове на ЕС. Направен е анализ на съставите на престъпленията от двете групи, както и на относимите норми на албанския НПК.

Глава пета съдържа аналитичен преглед на компютърните престъпления по българското наказателно право. Застъпват се тезите за противоречивост и неяснота на измененията в НК от 2002г. и неоснователното отпадане на легалната дефиниция на „информационни системи” през 2007г. Предлага се система на компютърните престъпления, която обхваща същински компютърни престъпления или това са престъпленията по глава 9 „а” от НК и компютърни престъпления в широк смисъл, разпръснати в различни глави и раздели на НК. Компютърните престъпления са систематизирани и с оглед на техния обект като са разделени на пет групи – против неприкосновеността на кореспонденцията и на информацията в електронна форма (чл. 171 и чл. 319д от НК), срещу икономическите отношения (чл. 216, ал. 3-6, чл. 212а, чл. 246, ал. 3, чл. 319а, чл. 319б, чл. 319в от НК), против интелектуалната собственост (чл. 172а от НК), свързани с произведения с неморално съдържание (чл. 159 от НК) и специфични компютърни престъпления (чл. 313, чл. 319г и чл. 319е от НК).

Последователно са разгледани същинските компютърни престъпления – копиране или използване на компютърни данни без разрешение (чл. 319а от НК), посегателство срещу компютърна програма или компютърни данни (чл. 319б и чл. 319в от НК), разпространение на компютърни вируси (чл. 319г от НК), престъпления срещу неприкосновеността на информацията в електронна форма чрез разпространение на компютърни или системни пароли (чл. 319д от НК), нарушение на разпоредбата на чл. 6, ал. 2, т. 5 от Закона за електронния документ (чл. 319е от НК).

По-нататък са анализирани съставите и на компютърните престъпления в широк смисъл – против неприкосновеността на съобщенията (чл. 171 от НК), компютърна измама (чл. 212а от НК), унищожаване и повреждане на чуждо имущество чрез нерегламентиран достъп до компютър (чл. 216, ал. 3-6 от НК), изготвяне и други действия с компютърни програми, предназначени или послужили за подправка на парични или други знаци или платежни инструменти (чл. 246, ал. 3 от НК), компютърно пиратство (чл. 172а от НК), порнография в интернет (чл. 159 от НК), лъжливо електронно документиране (чл. 313 от НК).

В глава шеста са направени предложения за усъвършенстване на юридическата регламентация на компютърните престъпления. Авторът оценява като непоследователна и незадълбочена наказателната политика срещу компютърните престъпления в България. Той е на мнение, че законодателят трябва да отчита техническите характеристики на компютърните системи и мрежи. Направени са предложения *de lege ferenda* – формулиране на легални дефиниции в чл. 93 от НК на понятията „компютър” и „компютърни или системни пароли”; използването единствено на понятието „компютърни данни” и изоставянето на тъждествените понятия – „компютърни информационни данни” и „данни”; замяна на „без разрешение” с „незаконен достъп” в чл. 319а от НК; въвеждане в чл. 212а на манипулирането на самата компютърна система като форма на изпълнителното деяние; създаване на квалифицирани състави на различните компютърни престъпления – „по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група”, „от длъжностно лице”, „опасен рецидив”.

Заслужава уважение огромният труд, положен от Гентиан Кочи при изследването на безспорно актуална тема и за разрешаването на множество практически проблеми при прилагането на наказателноправните норми на компютърните престъпления. Дисертацията е ясно и интересно написана.

Вън от съмнение, поставените научни задачи на изследването, са напълно постигнати.

Дисертацията съдържа следните научно-приложни приноси, които са лично дело на докторанта:

а) пълното и цялостно представяне на системата за противодействие на компютърните престъпления в България и Албания, като изчерпателно

са посочени и анализирани не само нормативните актове – международни, на ЕС и вътрешни, но и компетентните държавни органи с техните структури и функции;

б) логичната систематизация на компютърните престъпления с оглед на техния обект и разделянето им на „същински” и на такива в широк смисъл („несъщински”);

в) изчерпателното посочване и изясняване на всички несъщински компютърни престъпления;

г) сравнителноправният анализ на правния режим на компютърните престъпления в Албания и България;

д) направените основателни предложения *de lege ferenda* – дефиниране в чл. 93 от НК на понятието „компютърни или системни пароли”; посочените по-горе промени в текстовете на чл. 319а и чл. 212а от НК; създаването на квалифицирани състави - „по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група” и „от длъжностно лице.

Разбира се, работата, като и всяка друга, би могла да бъде подобрявана.

Структурата на работата е поначало логична, но неуместно авторефератът и заключението са обособени в самостоятелни глави.

Ненужно, изложението за несъщинските компютърни престъпления по албанския НК е разкъсано на две части (с. 120-133 и с. 144-147).

Нарушен е балансът между излагането на самото нормативно съдържание и неговият анализ. Например, значителен обем от 8 страници (с. 225-233) представлява по същество извлечение от НПК.

Докторантът недостатъчно задълбочено изяснява някои от изследваните състави на престъпления, и особено съдържанието на тяхното изпълнително деяние. Не са направени, например, съпоставки и разграничения между такива форми на изпълнителното деяние като „изтрие” и „заличи” (с.140, 142,174,186), или между „изтрие” и „унищожи” (с. 167), алтернативна форма на изпълнителното деяние – „осъществи достъп до компютърни данни” неправилно се приема за начин на осъществяване на другите две форми на престъпното изпълнение по чл.

319а от НК (с. 163). Намерението като субективен признак на състава по чл. 143б от албанския НК се третира като за престъпен резултат (с.130). Не са проведени отграничения между близки по своя състав престъпления - копирането на компютърни данни, представляващи държавна тайна (чл. 319а, ал. 3 от НК) и шпионството по чл. 104, ал.1, пр.2 от НК като събиране на такава информация, между разпространяването на пароли или кодове за достъп, довело до разкриване на държавна тайна (чл. 319д от НК) и шпионството по чл. 104 от НК и разгласяването на държавна тайна по чл. 357, ал.1,2 от НК, на престъплението по чл. 319б, ал. 3 от НК, извършено с користна цел и компютърната измама по чл. 212а, ал. 2 от НК. Изобщо не са разгледани престъпления, обявени на с. 116 за несъщински компютърни престъпления по албанския НК (№ 9-11 и № 13-19).

Не се обосновава възможността за осъществяването с евентуален умисъл на „формален” състав на престъпление (с. 168, 173, 180). В теорията е прието, че при тези престъпления единствено възможен е прекият умисъл. Погрешно на с. 196 евентуалният умисъл се допуска при съставно престъпление.

Не става ясно защо субект на компютърната измама по чл. 212а, ал. 1 от НК не може да бъде лице, което има право да извършва промени на компютърни данни (с. 192). Такова ограничение изрично е предвидено само за субекта по алинея втора.

Не се доказва тезата, че престъплението по чл. 216, ал. 3 от НК е съставно (с. 196). Законодателят изрично третира нерагламентирания достъп до компютър като начин или конкретна форма на осъществяване на изпълнителното деяние – унищожаване или повреждане на чуждо имущество. Тезата за съставно престъпление означава, че дейността по унищожаване или повреждане на чуждо имущество може да следва във времето и във всички случаи се осъществява извън нерегламентирания достъп до компютър.

Погрешно и в противоречие с чл. 11, ал. 4 от НК се приема, че престъплението по чл. 246, ал. 3 от НК може да бъде извършено и при самонадеяност като форма на вината (с. 199).

Не е прецизно твърдението, че престъпленията по глава IXа от НК „не отговарят на критерия за „тежко престъпление” (с. 234), във връзка с което се прави извода за „несъответствие между НК и НПК досежно

прилагането на СРС при компютърните престъпления” (с. 254). Не се съобразява, че престъплението по чл. 319, ал. 5 от НК е „тежко”, тъй като за него се предвижда наказание лишаване от свобода от една до осем години.

Независимо от направени бележки, дисертационният труд притежава достатъчно достойнства, за да мога убедено да дам следното

З А К Л Ю Ч Е Н И Е

Предвид изпълнението на изискванията, предвидени в чл. 6, ал. 3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и на основание на разпоредбата на чл. 10, ал. 1 от същия закон давам **положително заключение** за присъждане на Гентиан Фетах Кочи на научната и образователна степен „доктор”.

януари 2017г.

Дал рецензия:

(проф. д-р Р. Марков)